

LUND UNIVERSITY

Revolution i det fördolda – Social utveckling och kvinnofrigörelse präglar Sydindiens landsbygd

Lindberg, Staffan

Published in:
Sydasien

2005

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Lindberg, S. (2005). Revolution i det fördolda – Social utveckling och kvinnofrigörelse präglar Sydindiens landsbygd. *Sydasien*, 29(4), 2-5. http://www.sydasien.se/0504_sid1-13.pdf

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Nr 4 • 2005 • årgång 29 • 65 kr

www.sydasien.se

sydasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

ETT ÅR EFTER TSUNAMIN:

**Sarath
bygger upp
sin dröm
– på nytt**

Låt dem inte dö

□ Vintern har kommit i Kashmir där människorna genom jordbävningen i oktober förlorade allt – barn och andra i familjen, hus, kläder, mat och också sin inkomst för att uppehålla livet. Det saknas mat, vatten och mediciner för mer än tre miljoner människor. Utan kläder, hus och värme är detta helvetet på jorden. Det finns ingen chans att överleva.

Det är nu vår solidaritet ställs på prov. Ska vi bistå våra medmänniskor i djupaste nöd trots att det inte handlar om några svenskar? Jag hoppas att så är fallet. Alla de stora hjälporganisationerna är på plats: Röda Korset, Röda Halvmånen, Rädda Barnen, Läkare utan Gränser, World Food Programme och många andra, så möjligheterna finns. Låt inte människorna gå under.

Detta nummer tar upp jordbävningkatastrofen, men vi tar också upp tsunamikatastrofen för ett år sedan. **John Seneviratne** och **Oscar Anderberg** har återbesökt det hårt drabbade Sri Lanka, och rapporterar om vad som hänt sedan dess – och om vad som inte hänt. Låt oss ta lärdom av de erfarenheterna.

I övrigt önskar jag en god jul, varhelst den firas. Själv blir det i min älskade indiska hemstad Kolkata.

Lars Eklund

INNEHÅLL I NR 4/05:

Staffan Lindberg om fantastisk utveckling på sydindiska landsbygden	2
Bo Lindblad om jordbävningen som ödelagt hans älskade Kashmir	6
Återuppbyggnaden en utmaning	8
Ajit Roy om xxxxxxxxx	10
Daliters framgång stötande	11
Bombvåg över Bangladesh	12
Slutsprunget framför rikshor i Kolkata ..	13
Svenskt stöd till sjukhus i Nepal	13
75 år sedan saltmarschen. Zac O'Yeah vandrar i Gandhis fotspår	14
Sri Lanka reser sig efter tsunamin	17
Strandlag innebär tvångsflyttning? ..	23
Sri Lanka – Valet	24
Nepal	26
Revansch för Bamiyans jättebuddhor ..	28
Försvunnen Buddha på spåren	30
Frågetecken kring avvärpning	32
Rent helvete vara pakistansk kvinna ..	34
Tina Durrani om utbildning och bildningsideal i Pakistan	37
Amartya Sen prisar kritisk tradition	37
Jan Johansson om vedisk utbildning ..	38
Strid om indisk hiv-statistik	39
Trummor i stället för tårar	40

Omslaget: Sarath Wijenayake fick hela sitt pensionatsområde förstört av tsunamin.

FOTO: OSCAR ANDERBERG

Revolution i det fördolda

– Social utveckling och kvinnofrigörelse präglar Sydindiens landsbygd

För 25 år sedan intervjuade forskarna Göran Djurfeldt, Staffan Lindberg, Venkatesh Athreya och Gustav Böklin mer än 350 lantbrukarfamiljer i sex byar kring floden Kaveri i Trichy-distriktet i sydindiska delstaten Tamil Nadu. Nu har tre av dem återvänt och intervjuat samma familjer. Vad har egentligen hänt i dessa byar på 25 år. Hur har det gått för familjerna? Vad jobbar de med i dag? Staffan Lindberg rapporterar direkt från fältet.

En godsägarson har satt upp en syverkstad med femtio anställda i en av våra byar.

För 25 år sedan stod jordreformer och den gröna revolutionen på dagordningen i våra indiska byar. Det hade börjat ge resultat i form av ökande sysselsättning och stigande inkomster. Men vad har hänt sedan dess? Vi vet att det rått vattenbrist och sviktande jordbruksutveckling de senaste åren, både i flodbyarna och i byarna längre bort från floden.

Det första som slår oss vid återkomsten är dock ett överflöd på fordon och prylar. Trafiken är intensivare, och bussar, bilar och motorcyklar far kors och tvärs mellan byarna på nylagda asfaltvägar. Nya hus har uppförts i städerna och i byarna. Nästan alla hus verkar ha el indragen, och vi ser TV-master lite varstans, för att inte tala om hör de filmsånger som tränger ut genom väggar och fönster under eftermiddagarna.

Människor ser mer välklädda ut och en

del står med mobiltelefonen tryckt till örat. När vi kommer på besök sätts genast plaststolar fram – för 25 år sedan satt vi i regel på verandagolvet. Plaststolen är dessutom exakt likadan som den vi har i våra svenska villaträdgårdar!

Det som gör starkast intryck är att man nu ser kvinnor klädda i blus och kjol, och med moderna frisyrier, på gator och torg. Det är ett tecken på en helt ny situation: Fabriksarbete och kvinnoorganisering.

Jag möter dem på eftermiddagen, de unga kvinnorna från den "kastlösa" (numera kallar de sig själva daliter) *parayar*-kolonin i Poyyamani, som frimodigt rör sig genom kastfolkets del av byn till den vänande bussen.

Dalitkvinnorna ska till eftermiddagsskiftet på en fabrik där de tillverkar säckar i plast. Vi pratar obehindrat och de

Tre unga dalitkvinnor på väg till eftermiddagsskiftet på fabriken.

blir nyfikna när vi berättar att vi kommit tillbaka efter 25 år.

De säger att de gillar sitt arbete, att de har en egen inkomst och att de träffar nya människor på fabriken. Men de gamla i byn är inte lika förtjusta över att kvinnorna lämnar byn och bebländar sig med främlingar och nyligen har de fått vatten på sin kvarn.

En flicka av mellankast i en av byarna blev kär i en dalitpojke på fabriken. De gav sig i väg för att skapa sig ett eget liv någon annanstans. Flickans föräldrar och släkt satte genast i gång att leta efter dem. Efter några dagar hittade man dem i den gamla brittiska bergsstationen Oothi i Nilgiri-bergen. Flickan fick under bannor följa med hem och sedan bestämde man i byn att flickorna inte fick ta arbete på någon fabrik i fortsättningen.

Lika mycket som den romantiska kärleken är tillåten i de populära tamil- och hindifilmerna lika förbjudet är det att inleda en sådan förbindelse och bryta med seden att inget ett arrangerat äktenskap. Vad händer egentligen?

I de torra byarna längre bort från floden, där man tvingas förlita sig på regnbevattning och endast kan få en skörd per år, har både kvinnor och män traditionellt arbetat utanför jordbruket med olika hantverk, eller arbetsvandrat till jobb på annat håll. Men det är något helt nytt för byarna nära floden att kvinnor tar arbete utanför jordbruket i den framväxande industrin och

tjänsteekonomin.

Lönen är fortfarande låg, ungefär densamma som i jordbruket, 25 – 50 rupier om dagen, men i fabriken har man arbete sex dagar i veckan, mot kanske bara 1-2 dagar i veckan i jordbruket om man slår ut det på hela året. Arbetet vid en symaskin under tak, med radion skvalande med musik från den senaste tamilfilmen är också mycket trevligare än att slita på åkrarna under den brännande solen.

I västvärlden ses detta som kvinnoexploatering, men så ser inte de unga kvinnorna här på sin situation.

Indisk "välfärdsstat"

Regeringen i Tamil Nadu, liksom i många andra delstater i Indien, står under starkt demokratiskt tryck att utveckla en fungerande välfärdsstat. Det staten kan göra kan verka enkelt och rudimentärt, men det betyder oerhört mycket för vanligt folk.

Jämfört med för 25 år sedan är skolorna bättre och de flesta barn går nu i skolan. Barnarbete verkar ha försvunnit helt. Förebyggande hälsovård i form av vaccinationer har lett till minskad barnadödlighet. Alla barn får lunch i skolan, och det finns förskolor i samtliga byar dit alla barn, även dalitbarnen, är välkomna.

Det finns också lågprisbutiker där de fattiga mot uppvisande av ett ransoneringskort kan köpa ris, socker, fotogen och några andra basvaror till låga priser. Änkor

utan vuxna söner får gratis hämta ut fyra kilo ris i månaden.

Listan kan göras längre: Jordlösa erbjuds tomtmark, många daliter får sina hus byggda av staten, och så vidare. Poängen är att trots otillräckliga resurser och nästan ingen beskattning av de rika så gör staten vissa insatser för det fattiga. Något som har stor betydelse för deras välmående och för samhällsutvecklingen. Det gäller inte minst för kvinnorna.

Sedan 1992-93 har det skett en successiv decentralisering av politisk makt och resurser i det politiska systemet. I varje by ska det finnas en vald kommunstyrelse (*bypanchayat*) som har hand om dricksvattenförsörjning, gatuunderhåll och belysning, samt renhållning. Tillsammans med den storkommun byn tillhör (*panchayat union*) driver kommunen också vissa utvecklingsprojekt som förskolor, utbespisning av skolmat, vägbyggen, skolföreningar, underhåll av skolbyggnader, offentliga toaletter, bibliotek etc.

Kommunstyrelserna i byarna väljs om vart femte år. 33 procent ska vara kvinnor och lika stor andel kvinnor ska vara ordförande i kommunstyrelsen och i storkommunen. När vi intervjuade några av dess kvinnor i våra byar fann vi att några lät sina män företräda dem vid sammanträdena medan andra själva gick dit och deltog i diskussioner och beslut.

VÄND!

FORTS.

Sämre var det med ordförandeposten – i fem av våra sex byar har kvinnor valts som ordförande, men alla hade överlåtitt den reella maktutövningen på sina män!

Kvoteringen är en plattform för kvinnligt deltagande och inflytande men det kommer att ta tid att erövra den makten fullt ut.

Uppsving för kvinnogrupper

Den indiska kvinnorörelsen har en lång historia som i många stycken liknar den i väst. Men den breda mobiliseringen av vanliga kvinnor har kommit i gång först på 1980-90-talet och den har organiserats av staten. I våra byar kom denna rörelse först att rikta sig mot alkoholmissbruk och den illegala tillverkningen och försäljningen av sprit. Något förbud råder inte i dag, men den mesta spriten säljs numera genom statliga affärer, som genom sina höga priser kanske har en återhållande effekt på förtäringen.

Sedan några år tillbaka har dock denna kvinnorörelse fått ett ordentligt uppsving. På uppdrag av delstatsregeringarna har professionella frivilligorganisationer, så kallade NGOs (*Non Governmental Organisations*), utbildat organisatörer i byarna, som i sin tur har skapat småsparargrupper bland kvinnorna. 10 – 20 kvinnor går samman, sparar regelbundet och sätter in pengarna på banken.

Efter en tid av minst sex månader kan gruppen sedan få låna i banken utan att ha något att sätta i pant. När kvinnorna har visat att de kan betala tillbaka sitt lån får de låna mer pengar. Gruppen är solidariskt ansvarig för lånen, så om en familj inte kan betala ränta och amortering en viss månad så gör gruppen det.

Det här fungerar! Det finns många spargrupper i våra byar. De lånar till mjölkkor, symaskiner, maskiner för att slipa halvådelstenar, till att starta en affär eller ett kafé. De betalar tillbaka sina lån och de lånar mer. Familjernas ekonomi förbättras.

När det regnar fylls denna damm med vatten som sedan leds ut på fälten.

Flera av kvinnorna slutar med lönearbete och försörjer sig som egenföretagare.

Fru **Karuppiamma** i Poyyamani har tagit studentexamen och imponerar starkt på oss. För femton år sedan arbetade hon med vuxenutbildning som bedrevs över hela Tamil Nadu vid den tiden. Hon var med och startade de första kvinnoorganisationerna i Poyyamani på 90-talet.

Nu är hon utbildad av en NGO som heter GRAMIUM och ansvarig för spargrupperna i Poyyamani. Hon har startat nästan 40 fungerande grupper under de senaste fem åren. Nu drömmer hon om att starta en egen kvinnobank i byn.

Karuppiamma berättar att förut vågade kvinnorna nästan aldrig lämna hemmet och var helt beroende av vad mannen tyckte och tänkte. De hade heller ingen aning om världen utanför hemmet, om hur man driver ett företag eller ordnar med ett banklån. De diskuterade aldrig byns gemensamma problem eller lokal politik.

I dag är situationen helt annorlunda. Kvinnorna lämnar hemmet på kvällarna och går på möten där de inte bara diskuterar banklån och investeringar utan också vad som händer i byn, och om kommunstyrelsen sköter sig. På så sätt blir de också ett stöd för de kvinnor som sitter i kommunens och storkommunens ledning.

En av spargrupperna som Karuppiamma leder kallar sig Tamarai, vilket är tamil för Lotusblomman. Alla medlemmarna tillhör mellankasten *muthuraja* – det är inte vanligt med medlemmar från olika kaster i en och samma spargrupp i den här byn.

En del av lånen de tagit har de använt för

familjeutgifter, skolkläder och böcker. De har också engagerat sig socialt för varandra. När en av medlemmarna drabbades av cancer samlade man ihop 10 000 rupier till den behandling hon behövde. När vi hade möte kom hon linkande med sina kryckor och deltog i diskussionerna.

Men de stora lånen, vardera på 12 000 rupier, har de använt till att köpa varsin mjölkko. Inkomsten från en ko är cirka 1 500 rupier i månaden, sju-åtta månader om året, vilket är nästan lika mycket som avlönat industriarbete. Nu funderar de på att starta ett mjölkkooperativ eftersom de tycker att de privata uppköparna betalar för lite för mjölken.

Nyligen har en av medlemmarna startat en ”teashop serving tiffyn” (en liten lunchrestaurang). Vi frågar henne om det inte finns för många teashops redan i byn. Hon svarar självsäkert: ”Det kanske det finns, men jag serverar first class tiffyn!”

Vi frågar om deras män, ”Gör de inte motstånd mot att ni går ut efter mörkrets inbrott?”

Svaret är unisont. ”I början var de väl lite skeptiska, men nu är det ingen som bråkar om detta.”

Ekonomisk utveckling

Lotusblomman växer i en större trädgård men hur ser den ut?

Vad är det för samhällsutveckling som har bäddat för denna spirande kvinnofrigörelse och sociala utveckling. Vi är mitt uppe i vår fältstudie och mycket återstår ännu att studera, men några av pusselbitarna har fallit på plats.

Det har skett en teknisk och materiell utveckling som vi kunde förutspå 1979-80 baserat på den gröna revolutionen, och framsteg för flertalet genom ökade odlingar och mer arbetstillfällen. Men vad är det egentligen som har hänt och händer?

Indien på 2000-talet har ett skimmer av IT, telekom- och andra industrier och tjänster (exempelvis i form av Bollywood-filmer och spännande romaner), och en genomsnittlig tillväxt på 7–8 procent. Det fattiga Indien har plötsligt blivit ”rikt” och förväntas bli ett av världens starkaste ekonomiska centrum inom bara ett par årtionden.

Samma nästan magiska utveckling har inte ägt rum på den landsbygd vi nu studerar, men det som hänt är ändå av stor betydelse.

För 25 år sedan hade den gröna revolutionen med nya högavkastande ris- och hirs-sorter slagit i genom på bred front, och på ett sätt som kom alla till del. Tekniken var skalneutral, den byggde på en intensifiering utan mekanisering, så att även bonden med bara ett tunnland jord kunde hänga med i svängarna. Det krävdes vatten, konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

Det var en offentligt planerad och organiserad utvecklingspolitik. I många områ-

Medlemmarna i spargruppen Tamarai (Lotus) utanför Mariammatemplet i Poyyamani där de brukar ha möten.

den hade dessutom jordreformer genomförts som fört över jorden från parasitära godsägare till deras f d arrendatorer. Även dalitkasterna hade börjat få tillgång till jord.

Statliga organisationer stod för investeringar i infrastruktur – bevattning, elektricitet och vägar. Ett nätverk av jordbruksrådgivare verkade i byarna och spred kunskap om den nya tekniken. Kooperativ försåg bönderna med krediter, utsäden och konstgödning. En prismyndighet såg till att uppköpspriserna på de viktigaste grödorna hölls uppe med så kallade minimipriser, vilket stöttades av stora uppköp för senare utdelning och försäljning i statliga lågprisbutiker som byggdes upp i varje by och stadsdel.

Det var inte en miljövänlig utveckling precis, men den ledde till att många av de allra fattigaste lyftes upp ur sin fattigdom, att folkhälsa och materiell standard ökade substantiellt. En utveckling som också satte fart på den indiska industrin genom ökad efterfrågan.

Vattenbrist och ekologisk kris

När vi börjar vårt fältarbete i juni 2005 är det vattnet som är det allt igenom dominerande samtalsämnet. Det har inte regnat ordentligt på tre år, markerna i de torra områden längre bort från floden ligger nakna och spruckna i den heta solen. Många är förtvivlade och ber oss om hjälp – om inte kan vi lika gärna dra åt ...!

Som sten på bördan har inte heller de traditionellt vattenrika byarna längs floden haft vatten på flera år. Avtalet om fördelning av vattnet i floden med delstaten Karnataka, där floden Kaveri rinner upp, gick ut 1974. Sen dess har myndigheterna och bönderna i Karnataka successivt behållit mer och mer av vattnet så att allt mindre kommit Tamil Nadu till del. Riktigt akut har det blivit de allra senaste åren.

Samtidigt har den statliga jordbrukspolitikerna tunnats ut. Investeringar i bevattning och elektricitet har minskat, forskning kring nya grödor minskat och kreditgivningen försvagats.

Nöden har ingen lag och i takt med den ökande vattenbristen har bönderna gjort

vad de har kunnat för att överleva och utveckla sina jordbruk. Det vanligaste är att de som har råd gräver eller borrar brunnar för att kompensera för det bristande vattnet i floden eller regnvattnet.

I det torra området har detta redan skapat problem. Den lantbrukare som har tillräckligt med jord och pengar kan borra en mycket djup brunn och bevattna sina fält, ofta också byta till mer vattenintensiva grödor som exempelvis ris, bananer och sockerrör. Samtidigt sjunker grundvattnet och bönderna runtomkring blir helt utan vatten.

Vi ser redan denna ekologiska kris torna upp sig om inte Tamil Nadu och Karnataka kan komma överens om att dela på vattnet i floden Kaveri. Det behövs ett förbud för djupbrunnar i det torra området och det behövs en integrerad vattenresursorganisation för både byarna nära och längre bort från floden. De senare borde kunna få en del av det vatten som flyter i floden för att återställa tidigare grundvattennivå.

Vi ser också tecken på en annan utveckling. Kapitalstarka bönder i byarna nära floden har skaffat sig utrustning för att dropp-bevattna sina fält. Det kostar ungefär 40 000 rupier per tunnland. De har också börjat med mer organiska gödningsmedel och med jordförbättring via så kallade vermi-kulturer, det vill säga maskodling. Det visar sig ge god avkastning, men det kräver pengar.

Detta är inget för småbönder utan egen brunn och kapital. Det skulle krävas en kollektiv organisering med del i brunn och möjligheter till statliga krediter för att åstadkomma en sådan utveckling bland dem. Många av småbönderna arrenderar redan ut sin jord och jobbar som daglönare i jordbruket eller i industrin och affärerna.

För 25 år sedan fanns inga maskiner i jordbruket. I dag plöjs i stort sett alla jordar med traktor, och riset tröskas med maskiner. Vi studerar processen och försöker förstå om det är för att pressa ner lönerna och hålla arbetarna i schack eller om det är på grund av brist på arbetskraft som lantbrukarna nu gått in för mekanisering.

Vi lutar mot att det är ont om arbetskraft i jordbruket på grund av den växande ekonomin och suget efter billig arbetskraft i in-

Ris och bananer är viktiga grödor om det finns tillräckligt med vatten.

dustri och handel. Vi ser lantarbetare i kontraktsgång som kommer resande från de torra byarna längre bort. Vi ser kvinnor bilda arbetslag för att jobba inom socker- och bananodling, något de inte gjort förr (men som dock antagligen hellre hade suttit inne i en systuga med arbete hela året).

Lantbrukarna säger att de har svårt att få tag på arbetare när de behövs som mest, till exempel vid sådd och skörd. Arbetarna själva ute i byarna verkar inte särskilt bekymrade över mekaniseringen.

Bredare tjänsteekonomi

Vårt område gränsar till Karur–Tirupur-området som har en av Indiens snabbast växande textilindustrier med export av tyger och färdigsydda kläder. Det är till dessa fabriker som många av våra bybor nu pendlar varje dag.

I en av våra byar har en rik godsägare satt upp en syverkstad med femtio anställda, mest dalitkvinnor. Han levererar förkläden, dukar, tygväskor med mera till en exportör i Karur. För ett förkläde får han åtta rupier vilket motsvarar 1:50 i svenska kronor, men han kan betala sina arbetare 40-50 rupier om dagen, vilket är dubbelt så mycket som den lön en kvinnlig daglönare erhåller. Än så länge är han unik i sitt slag, men hur länge?

Det är inte bara textilindustri som har kommit hit. Det finns verkstäder som lagar maskiner, små verkstäder som tillverkar enklare hushållsartiklar och massor av affärer som säljer alla de konsumtionsvaror som vanligt folk efterfrågar.

Ute i byarna växer en helt ny arbetsmarknad fram, både i den kommunala/öfentliga sektorn och i den privata. Nu finns exempelvis elektriker som har fullt upp med installationer och reparationer i varje del av en by.

Det är denna övergång, grundad i en tidigare så livaktig jordbruksekonomi och nu kanske påskyndad genom jordbrukets kris, som bäddar för alla dessa nya förutsättningar för liv och arbete i våra byar. Här öppnar sig helt nya jobb för kvinnor både som anställda och som småföretagare. Här bildas fackföreningar och handelsorganisationer.

Demokratin och den visserligen rudimentära men dock fungerande ”välfärdsstaten” bidrar aktivt till den sociala utvecklingen och inte minst kvinnornas nya möjligheter. Utbildning, barnverksamhet, hälsovård och rent vatten betyder oerhört mycket för folks möjligheter till ett säkrare liv och till kreativitet.

Den elektroniska revolutionen har också fört världen in i alla hem. Folk i många av Indiens byar tar nu snabbt klivet in i det moderna.

**Staffan Lindberg,
text och foto**

Katastrof drabbade min ungdoms drömmars land

Jordbävningkatastrofen som drabbade Kashmir och angränsande områden den 8 oktober har krävt tiotusentals liv och raserat tillvaron för miljoner. Bo Lindblad hoppas på svenskt stöd till den återuppbyggnad som nu måste komma i gång.

Kashmir – ”Heaven on Earth”, min ungdoms drömmars land har drabbats av en oerhörd katastrof. Hit till bergen som trotsigt reser sig mot himlen flyttade min hustru, **Ishrat Hamid Ghani Lindblad**, anfäder redan på medeltiden, från Rajasthans glödande slätter.

Inte blev livet mindre farligt och påfrestande där uppe i kylan, men handeln mellan Samarkand och Kina frestade och räddade människorna som levde där. Och duktiga handelsmän är de än i dag. Hade de inte drabbats av de forna kolonialherrarnas och Förenta Nationernas oförmåga att efter andra världskriget ge dem självbestämmande, utan i stället förorsakat dagens splittring och inbördeskrig, så skulle dessa människor sluppet den stora fattigdom som kännetecknar deras liv i dag.

”Azad Kashmir” – eller Fria Kashmir som pakistanerna kallar den del de fått att administrera, är värst drabbat av den jordbävning som i omfattning av död, förintelse och svårigheter i hjälparbete överskuggar allt man tidigare sett.

Bländande vackert land

Detta land är bländande vackert med sina snabba friska vatten i svindlande djupa dalar, risodlade terrasserade branta sluttningar med snötäckt berg som ständig bakgrund. Vandraren möts av stor skönhet och en välkomnande gästfrihet bland detta vackra folk. Ett Shangri La. Avskildhet, ro och skönhet finns där.

Men bakom denna intagande fasad döljs stor fattigdom och nöd. Mest uttalad bland kvinnorna och, genom dem, hos barnen. Kvinnorna är av tradition ”Powerless, Poor and Pregnant” (maktlösa, fattiga och ständigt gravida). Dödligheten bland dem i samband med graviditet och förlossning är 100 gånger så stor som i Sverige. Spädbarns och förskolebarns dödlighet är 30 gånger så stor.

Undernäring och tuberkulos kännetecknar de vuxnas hälsa, barnen försvagas av diarrésjukdomar och tarmparasiter, och den dominerande dödsorsaken är lungin-

Artikelförfattaren Bo Lindblad tillsammans med hustrun Ishrat.

flammationer orsakade av det tuffa klimatet. I dessa områden, där byarna och de mycket utspridda böndernas hem kan vara isolerade långa tider genom jordskred och djup snö, saknas till stor del sjukvårdsinrättningar och skolor. Endast hälften av männen och en fjärdedel av kvinnorna är läskunniga.

Fred helt nödvändig

Detta scenario känner jag väl till, efter att under många år ha samarbetat med pakistanska institutioner och arbetat som chef för en barnklinik i Pakistan. Regeringen i Pakistan spenderar endast 0,6 procent av bruttonationalprodukten, BNP, till hälsovård och två procent till utbildning, medan vapenkapprustningen med Indien får kosta det tiodubbla. Viss framgång har dock under det senaste året kunnat skönjas i de helt nödvändiga förhandlingarna mellan Indien och Pakistan (som båda gör anspråk på Kashmir) som på sikt kan leda till en förändring.

Det behov av hjälp som redan tidigare förelegat har genom jordbävningen den 8 oktober tusenfaldigats i ett plötsligt skeende. Vi har sett en kapplöpning med tiden för att rädda dem som levande begravts och förfäras inför alla de som kommer att frysa ihjäl i vinter i brist på tält, filter och mat.

Över fyra miljoner människor har berörts av denna katastrof. Av dem är hälften, det vill säga två miljoner, barn och en fjärdedel kvinnor. Bland ruinerna av sina forna hem vandrar nu vettskrämda barn, utan föräldrars tillsyn, värme och mat.

Vad man inte alltid inser vid katastrofer som denna är att även den ordinarie

sjukvårdsapparaten slagits sönder och samman. De fältsjukhus som upprättats har tvingats ta hand om inte bara 80 000 skadade människor, utan också tillgodose det ordinarie behovet av förlossningsvård och vård av barn med svåra infektioner. Och inte lär det bli färre lunginflammationer nu, med vintern i antågande.

Vad kan vi då göra? USA skickade genast hundra helikoptrar från Afghanistan, men dessa kunde inte landa på de branta sluttningarna utan fick kasta ned tält och förnödenheter till överlevande. Och tills de redan tidigare undermåliga vägarna hunnit repareras måste all transport ske till fots och med åsnor.

En strid ström av frivilliga pakistanska män och kvinnor anslöt sig till hjälparbetet. Pakistanska soldater, som även de lidit svåra förluster i jordbävningen, vandrade tungt lastade till fots till isolerade byar i bergen. Indien och Pakistan kom efter några dagar överens om att öppna gränsen (vapenstillståndslinjen, LOC) för nödlidande.

Svenska läkare på plats

Som svensk kan man känna viss stolthet när FN snabbt lyckades försäkra sig om 100 miljoner i katastrofbistånd från svenska regeringen, och Sida fick i uppdrag att skaffa fram tält och filter. Räddningsverket var de första att få fram tält till Azad Kashmirs huvudstad Muzaffarabad, som drabbats oerhört svårt.

Den svenska avdelningen av Läkare utan Gränser hade redan före katastrofen en barmorska i området, och nu sände man omgående ytterligare kvalificerad läkarpersonal dit. Jag är djupt imponerad av vad jag på nära håll sett av Läkare Utan Gränsers djärva, kunniga och effektiva aktivitet i områden med akut behov av sjukvård, och rekommenderar starkt stöd till dem.

Men världen beskrivs i media som ”katastrof-trött” efter tsunamin för ett år sedan, orkaner i Amerika och annat, och hjälpen har enligt FN hittills varit klart otillräcklig. Rädda Barnen och Röda Korset ropar på pengar från den svenska allmänheten.

I förlängningen, när denna tragedi krävt sina offer och återuppbyggnaden sätter i gång, så måste målet vara inte bara en återgång till de dystra villkor som rådde i området innan jordbävningen, utan i stället

FORTS PÅ SID 8

Flygbild över totalförstörda staden Balakot ett par dagar efter jordbävningen. FOTO: AAMIR QURESHI/PRESSENS BILD

Massgrav över döda skolelever i Balakot.

FOTO: SHAKIL ADIL/PRESSENS BILD

FORTS.

satsa på att förbättra dem i enlighet med de så kallade Milleniemålen.

Jag hoppas sannerligen att mediernas minne skall räcka till för denna insats. En överenskommelse om fred mellan stormakterna Indien och Pakistan är avgörande för utvecklingen, men även Sverige kan göra betydande insatser. Om man måste prioritera vill jag föreslå en satsning på utbildning för kvinnor. Detta är något som visat sig ha betydande effekter för kvinnors emancipation, företagsamhet, hälsa, och ekonomi i fattiga länder.

Kungliga tekniska högskolan i Stockholm, KTH, har långt gångna planer att medverka till skapandet av ett nytt tekniskt universitet i Pakistan. Karolinska institutet, KI, har å sin sida inlett förhandlingar om ett samarbete kring forskning och undervisning med det privata Aga Khan-universitetet i Karachi. Det har speciell relevans för situationen i de jordbävningssdrabbade områdena, eftersom Aga Khan-stiftelsen med säte i Genève och Aga Khan Development Network bedriver omfattande verksamhet för hälsa och utbildning just i den pakistanska Nordvästgränsprovinsen, i de Norra territorier, Azad Kashmir och Afghanistan.

Därför kan stöd till KTH:s och KI:s projekt i Sydasiens generellt och speciellt i Pakistan effektivt bidra till återuppbyggnadsarbetet. Låt oss minnas detta också efter att den akuta nödsituationen passerat.

Bo Lindblad

Professor emeritus i internationell barnhälsovård, institutionen för folkhälsovetenskap, avdelningen för internationell hälsa (IHCAR), Karolinska institutet, Stockholm. 1992-98 var han chef för Department of Paediatrics vid Aga Khan University i Karachi, Pakistan.

Effektiv återuppbyggnad kräver lokalbefolkningens medverkan

Den kände pakistanske arkitekten Aqeel Bilgrami oroar sig för att regeringen inte ska lyckas stå emot intressen som vill tjäna pengar på återuppbyggnaden efter jordbävningen den 8 oktober.

Bilgrami är negativ till att regeringen överväger att satsa på monteringsfärdiga hus och byggsatser. Materialet och teknologin måste i stället anpassas till lokala förhållanden, menar Bilgrami.

– Monteringsfärdiga hus är inte en genomförbar väg eftersom materialen inte finns tillgängligt lokalt, och eftersom husen inte kan byggas ut, vilket kommer att behövas, säger han.

Pakistan står inför ett enormt återuppbyggnadsarbete. Cirka 400 000 hus rasades i jordbävningen. Över tre miljoner människor har blivit hemlösa, och till det kommer att minst 75 000 människor dog och 80 000 skadades.

Fyra husförslag utarbetade

Bilgrami är chef för Pakistans arkitektinstitut och han har satt samman en expertgrupp bestående av arkitekter och ingenjörer, vissa med tidigare erfarenhet av att bygga hus anpassade till områden som drabbas av jordskalv. Gruppen har tagit fram fyra olika husförslag inför återuppbyggnaden.

– Terrängen är sådan att man inte bara kan rita ett slags hus. I städer som Balakot och Muzaffarabad, dit det finns fungerande vägar, kan vi använda armerad betong, cement och stål.

Men när det gäller hus i bergsområden så föreslår gruppen att man använder det material som finns tillgängligt i området. Resterna av de gamla byggnaderna måste exempelvis återanvändas, medan cement eller stål kan användas till bjälkar och päl-lar, menar Bilgrami.

I de riktigt avlägsna bergsbyarna, som bara kan nås till fots, vill Bilgramis grupp använda material som finns på platsen så som jord och trä och för att stärka konstruktionerna kan man använda hönsnät, som är lätt att bära, och om möjligt kalk eller cement för att stärka jorden.

– Vi har designen klar, nu gäller det att

Överlevande efter jordbävningen sitter i spillror

se till att vi kan presentera den för general **Muhammad Zubair**, den person som har ansvaret för återuppbyggnaden, säger Bilgrami.

– Vi måste visa myndigheterna att våra ritningar är praktiska, genomförbara, möjliga att kopiera och ekonomiska, dessa fyra viktiga ord är själva grunden för vår design.

Utnyttja lokalt kunnande

Arif Hasan, en annan välkänd pakistansk arkitekt, säger att det handlar om att ta fram enkla, jordskalvssäkra lösningar som utnyttjar lokala material och lokalt kunnande. Både Bilgrami och Hasan trycker på vikten av att få lokalinvånarna involverade.

– Detta måste göras enligt principen hjälp till självhjälp. Lokalbefolkning måste involveras och den kommer i sin tur att få kunskaper som man kan använda sig av senare vid behov, säger Hasan.

Han föreslår ett program där lokalinvånarna får betalt för att ta hand om bråten efter skalvet, välbehövligt eftersom många har mycket ont om pengar.

...na efter sitt ödelagda hem i Balakot.

FOTO: SAEED KHAN/PRESSENS BILD

– Regeringen kan ge folk slaggor och dagslön i de områden dit tunga maskiner inte kan komma.

– Regeringen kan bidra i form av pengar och material och sen kan lokalbefolkningen utföra själva arbetet. De kan gräva fram dörrar och fönsterkarmar och annat och återanvända det, säger Hasan.

Internationell hjälp

Självhjälpsstrategin förordas också av internationella organisationer som Internationella rödakorsfederationen och Internationella migrationsorganisationen IOM som håller på att dela ut reparationsmaterial till överlevande hemlösa.

– Just nu är två expertteam på plats i avlägsna byar i Muzaffarabad-distriktet. Idén är att de ska göra utvärderingar och sedan, om lokalinvånarna är med på idén, lämna material i områdena, säger **Chris Lom**, chef för ett av IOM:s program i Pakistan.

IOM har satt ihop reparationsutrustningspaket som består av bleckplåt till tak, plast, hammare, spik, sågar, spisar, filter, madrasser, köksutrustning och barnkläder. För närvarande är detta ett pilotprojekt som

kan komma utvidgas om det faller väl ut.

En metod att snabbt bygga upp en bostad som klarar jordskalv har utvecklats av **Nader Khalili**, iransködd arkitekt som bor i Kalifornien. Sandsäckar fylls med en blandning av cement och soltorkat tegel. Dessa sätts samman med taggtråd och läggs ovanpå varann.

Dessa jordbävningssäkra hus ser mer ut som igloos än som traditionella hus av trä och sten, men fördelen är att de är billiga att bygga och att det går snabbt att sätta ihop dem. Till skillnad från tält handlar detta inte heller om tillfälliga lösningar utan husen har lång hållbarhet.

– Men husstilen måste förstas accepteras av dem som ska bo i dem, säger Bilgrami.

Det handlar nu om att bygga hus och byar som ska klara framtida skalv, säger experterna – och det brådskar.

– Uppgiften är gigantisk och regeringen måste påbörja återuppbyggnaden snart för annars kommer folk att börjar bygga upp egna hus som inte kommer att vara jordbävningssäkrade, säger Bilgrami.

Vintern står för dörren och fortfarande

går uppröjningen långsamt. Folk från landet har sökt sig till städerna som redan har ansträngda resurser.

Fruktan inför vintern

FN:s kontor för humanitära frågor, OCHA, uppskattar att 3,2 miljoner människor spridda över ett område med 15 000 byar, ännu i början av november helt och hållet saknade tak över huvudet. De tältorganisationen skaffat fram räckte inte till.

Runt staden Muzaffarabad har sex tältstäder växt upp och liknande områden finns i närheten av andra städer i det jordbävningssårade området.

– Vi tror att svårigheterna kommer att öka och att fler människor kommer att ta sig ner från bergen när vinterns första snöfall kommer, säger **Christine Neveu**, verksam på FN:s flyktingkommission UNHCR.

Pakistans armé uppskattar att det handlar om mer än 100 000 människor som kommer att tvingas flytta ner till läger på lägre höjd för att överleva vintern.

Zofeen Ebrahim/IPS

Provokationerna kom av sig

Kolkata 15 november 2005

Indien har sedan en tid gått in i en politisk fas där man tar saker som de kommer, saker som tidigare skulle orsakat ett väldigt oväsen. Det senaste exemplet på detta nya förhållningssätt var när en serie bombattentat i New Delhi dödade 62 människor och skadade över 280 den 29 oktober. Attentaten inleddes just när gatorna var fyllda av folk som var ute och handlade inför årets två största festivaler, en hinduisk och en muslimsk.

Polisutredningen pågår fortfarande, men det troligaste är att dådet genomfördes av en militant grupp med starka band till Pakistan. Om avsikten med detta barbariska dåd var att skapa ömsesidigt hat mellan de två trosgrupperna så misslyckades det hela skändligen trots att vissa religiösa partier försökte dra fördel av folks förtvivlan genom att ordna provokativa aktioner.

Dessa grupper försökte paralysera vardagslivet genom maningar till strejker och bojkotter för att stänga kontor, marknader, skolor osv. Men allmänheten ignorerade dessa försök genom att fortsätta leva som vanligt. Och värt att notera är också att muslimerna i New Delhi gick ut på gatorna för att protestera mot de avskyvärda bombdåden.

Unikt men tragiskt tillfälle

Den indiska regeringen visade diplomatisk mognad genom att för första gången avstå från att omedelbart efter dessa dåd gå ut och anklaga Pakistan för att ligga bakom

attentaten. Den pakistanska regeringen gick för sin del ut med ett snabbt fördömande av bombdåden.

Båda länderna fick också ett unikt om än tragiskt tillfälle att samsas bortom dagspolitiken när en massiv jordbävning drabbade Muzaffarabad, huvudstad i den Pakistan-ockuperade delen av Kashmir, liksom i något mindre utsträckning delar av det indiska Kashmir.

Trots en hoppningivande fredsprocess länderna emellan så bestod misstron och Pakistan avböjde artigt Indiens erbjudande om humanitär hjälp till de drabbade på deras sida om gränsen. Efter hand kom dock de båda länderna överens om att öppna stilleståndslinjen på ett antal ställen för att underlätta hjälparbetet. Och detta samtidigt som Indien avvisade Pakistans krav på en demilitarisering och ett tillbakadragande av säkerhetsstyrkorna från Jammu och Kashmir till dess att terrorismen, infiltrationsförsöken och våldet upphört.

Detta för oss till den fråga som väckts på senare tid; har det indiska folket försonats med sin sociala och psykologiska verklighet och blivit förhållandevis immuna mot hets och provokationer? I så fall får detta dock inte invägga nationen i en falsk trygghet; man måste befästa och utveckla dessa framgångar eftersom det finns saker som undergräver denna immunitet.

Ett exempel är att levnadskostnaderna för industri- och jordbruksarbetarna årligen stiger med över tre procent. Enligt en nyligen publicerad rapport från *National Sample Survey*, den viktigaste källan i frå-

ga om landets socio-ekonomiska verklighet, är över 48 procent av bönderna, landets ryggrad, skuldsatta och missnöjda med sin situation. Enligt många var det böndernas ilska och frustration som låg bakom den förra regeringens nederlag i de allmänna valen 2004.

Andelen skuldsatta bönder är såg hög som 82 procent i delstaten Andhra Pradesh. Delstaten Uttar Pradesh med sina 6,9 miljoner skuldsatta hushåll leder följt av Andhra Pradesh och Västbengalen med sina vardera 4,6 miljoner skuldsatta. Vad gäller storleken så är över 70 procent skuldsatta av bönderna med två hektar eller mindre.

En viss optimism är befogad

Frågan är varifrån resignationen kommer eller varifrån man hämtar förtröstan. Handlar det i första hand om demoralisering på grund av situationens hopplöshet eller om förtröstan eller sympati för regeringens goda vilja? Förmodligen båda sakerna. Troligen har den nya, mer optimistiska andan säkert djupa rötter. Flera siffror i nationens ekonomi visar på positiva faktorer: produktionen av livsmedel och industrivaror ökar, handeln utvecklas och kapitalmarknaden är hoppfull och den slår ibland till och med i taket. En viss optimism är befogad.

Under tiden har landets vänster och liberaler med fog bråkat eftersom Indien har urholkat sitt mångåriga politiska oberoende genom att för andra gången underkastat sig Bushdoktrinen. I den måhända största

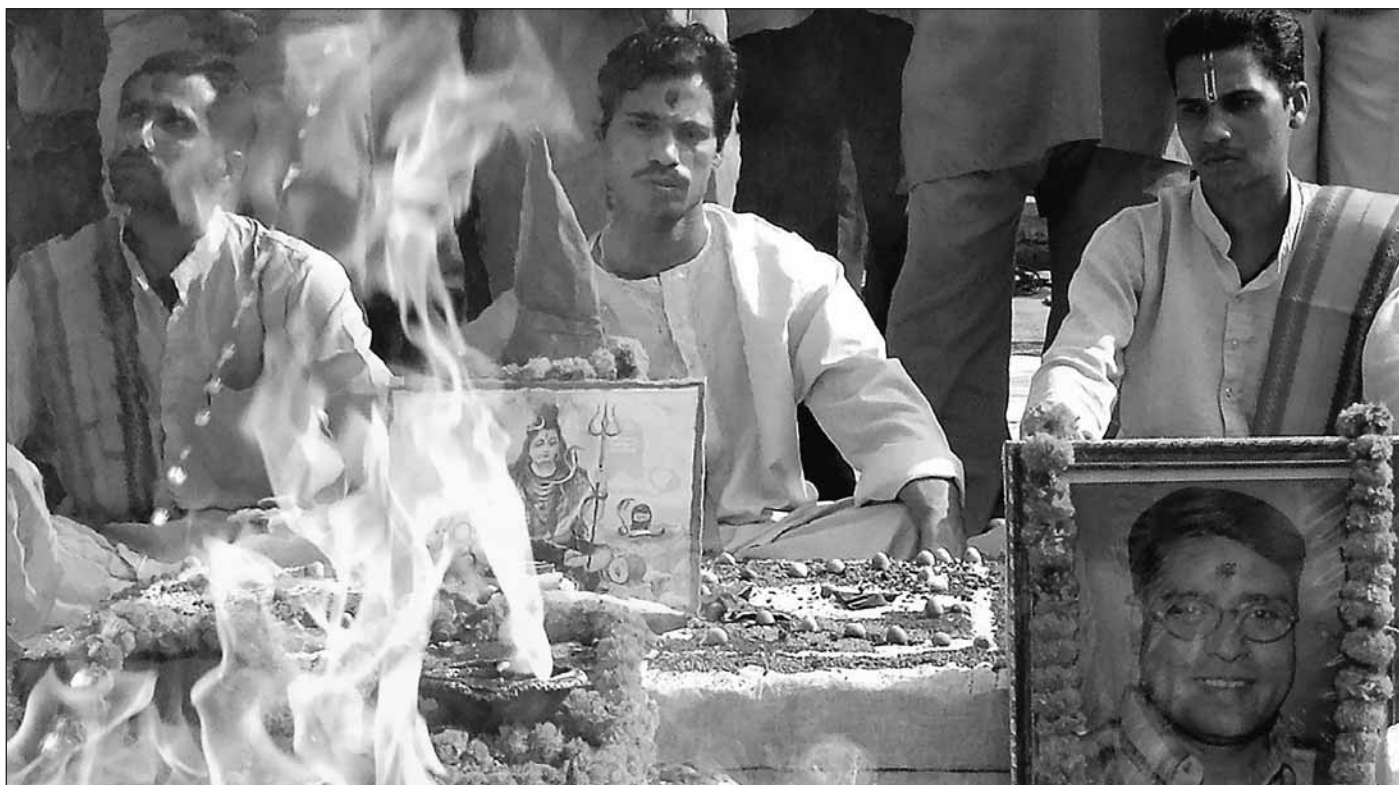

FOTO: AMIT KUMAR/EVERESS

politiska kantringen sen självständigheten har Indien ihop med Tyskland, Frankrike och Storbritannien i Atomenergikommissionen röstat för att vidta åtgärder mot Iran för dess atomenergiprogram.

Tidigare i år – i juli – gav Indien efter för USA när premiärminister **Manmohan Singh** slöt ett atomenergiavtal med president **George Bush** under den förras besök i USA. Genom detta ”strategiska partnership” hoppas Indien få amerikanska kärnreaktorer och annan materiel. Indiens beslut att rösta mot Iran skedde framför allt för att få komma med i kärnvapenklubben på de villkor som Bush satt upp.

Den nuvarande UPA-regeringen har också fått kritik från juristhåll för att ha gett efter för ett tryck utifrån när man fick Portugal att lämna ut **Abu Salem**, en notorisk maffiaboss och en av de fyra huvudåtalade i 1993 års bombattacker i Mumbai. Regeringen menade att detta var det enda sättet att få Salem utlämnad till Indien. Men många anser att det visar på regeringens självsäkerhet eftersom den inte drar sig för eftergifter för att så sina mål.

Kongresspartiet och dess UPA-regering träffades av en blixtnedslag från klar himmel när **Paul Volckers** presenterade sin slutrapport om det FN-drivna 60 miljarder dollarprojektet ”olja mot mat” i Irak.

Rapporten menar att Indiens utrikesminister **Natwar Singh** liksom kongresspartiet tog emot ”icke-kontrakterade” pengar av projektet. Även om premiärminister Manmohan Singh avvisar rapporten så har han inlett en oberoende undersökning av anklagelserna och han har bett Singh lämna sin post tills alla anklagelser avfärdats. Under tiden jobbar kongresspartiets ledning intensivt för att mildra effekterna av denna affär.

För att summera i positiv anda så borde regeringen och de som står emot grupp-egoismen inom politiken fyllas av mod och kraft av det faktum att indisk tradition och historia är djupt förbunden med ett fritt tänkande. Det är en utbredd missuppfattning att så inte är fallet. Den framstående tänkaren **Amartiya Sen** sa nyligen vid ett framträdande i Mumbai att ”tvivel och kritiska frågor ligger till grund för varje vetenskaplig undersökning... Indien har ett kraftfullt arv av tvivel och skepticism”.

Professor Sen beklagade att ”detta arv har negligerats såväl av traditionalister som betonar trohet (särskilt religiös sådan) framför tvivel, liksom av modernister som tror att skepticismen i Indien kommer från västerländskt och fram för allt från brittiskt inflytande”.

Ajit Roy

Översättning:
Thomas Bibin

Böner i stället för bråk. Anhöriga till offren för bombattentaten samlades för en ceremoni i Sarojini Nagar 10 november.

Framgångsrika daliter utsatta för mordbrand

De lågkastiga daliternas växande politiska och ekonomiska styrka ses inte med blida ögon av de som traditionellt dominerat det indiska samhället. I delstaten Haryana har det lett till en rad våldsdåd riktade mot daliter. Alka Arya besökte staden Gohana i slutet av september, tre veckor efter en förödande mordbrand.

Tre veckor har gått sedan en grupp högkastiga män tände eld på daliternas kvarter i den nordindiska staden Gohana. Men den skarpa brandlukten hänger fortfarande tung i området.

I ett av de utbrunna husen sitter **Jewanti**, ensam och fortfarande chockad över den förödande attacken mot bostadsområdet. De högkastiga männen gick till attack efter att en dalit anklagats för att ha mördat en av deras vänner

– Vad hade vi gjort för fel? Jag är så rädd för att jag är dalit. Vi har inget kvar här och går inte säkra någonstans, säger Jewanti, och pekar på de sotiga väggarna i sitt hem.

Polisen kände till attacken

Allt brändes till aska. Det enda som går att känna igen är en illa svedd motorcykel som tillhörde Jewantis son. Han har, som de flesta av de 1 500 invånarna i daliternas kvarter, ännu inte återvänt hem av rädsla för att våldet ska blossa upp igen. Om det stämmer att ingen avled i attacken den 31 augusti så beror det på att invånarna i kvarteret uppmanats av polisen att fly undan redan dagen innan attacken.

– Vem som helst kan se att polisen kände till attacken. Trots att man hade 200 poliser i området valde man att hålla sig undan och betrakta plundringen och mordbranden, säger **Subhash Gatade**, som ledde en undersökning från Kommittén mot övergrepp på daliter, som genomfördes i Gohana i mitten av september.

– Man skulle ha skyddat oss, men meddelade i stället att vi borde ge oss av. De flesta flydde för sina liv till släktingar i andra delar av staden eller ända bort till Delhi, säger **Ravi Kumar**, som är en av få daliter som vågat sig tillbaka till sina hemkvarter.

Inte socialt accepterade

Geeta fanns kvar i kvarteret när männen, beväpnade med bambustavar och bensin, gick till attack tidigt på morgonen.

– Min man och jag lyckades samla ihop lite kläder och springa iväg med våra två barn genom en sidogränd, bort från området, berättar Geeta.

Pista Devi berättar att hon skickat iväg sin sons familj dagen före attacken. Själv klarade hon sig tack vare att lågorna aldrig

tog sig upp till andra våningen på det hus där hon gömde sig.

– Vi kunde höra smällarna då gastuber exploderade och när vi väl tittade ut var det rök överallt, berättar hon.

På frågan varför inte daliterna fick något skydd svarar den lokale politikern **Dharampal Malik** att det berodde på att myndigheterna aldrig insåg hur allvarlig situationen var.

Men efter mordet på en ung högkastig man några dagar före attacken ökade snabbt spänningarna i Gohana. En dalit anklagades för mordet och myndigheterna skickade förstärkningar till den lokala polisen.

– Polisen stod och tittade på när våra hus brann ner eftersom vi är daliter och inte socialt accepterade, samtidigt som jats har mycket stor makt i Haryana, säger daliten **Inder**.

Framgång väcker vrede

Indiens 160 miljoner daliter står längst ner i den indiska kasthierarkin och betraktas av vissa som ”oberörbara”. Enligt Inder har de högkastiga i Haryana blivit alltmer förgrymmade över de daliter som nått vissa framgångar – genom att ha blivit utbildade och fått bättre arbeten.

Det är inte helt ovanligt att daliter genom särskilda kvoter lyckas få statliga arbeten på banker och andra offentliga inrättningar.

Daliterna i det brandhärjade kvarteret levde ganska moderna liv. De flesta hade egen tv-apparat, kylskåp och egna bilar, barnen gick i skolan och många av de boende har tillgångar på banken. Rampal menar att det är just detta som väckt vrede hos de högkastiga.

– De vill att vi för alltid ska förbli underdåniga och de betraktar oss som tjuvar.

Branden väckte starka reaktioner i hela landet. Haryanas delstatsminister **Bhupinder Singh Hooda** har meddelat att invånarna i varje nedbränt hushåll ska få ett bidrag på motsvarande 20 000 kronor, och ministern har lovat att myndigheterna ska se till att husen byggs upp igen.

Vissa polischefer har dessutom stängts av från sina arbeten eftersom de så uppenbart ställde sig på mordbrännarnas sida.

Alka Arya/IPS

Bomberna i Bangladesh väckarklocka för landet

Den 17 augusti i år slog Bangladesh världsrekord i terror. Inom loppet av en halvtimme briserade över 450 bomber, minutöst utspridda i hela landet (se kartbilden till höger). Angreppet sände en chockvåg genom Bangladesh och har fått stora politiska efterspel. I början av oktober kom nästa bombattack.

Mellan klockan 11 och 11.30 på förmiddagen den 17 augusti briserade 459 bomber i Bangladesh. 63 av landets 64 distrikt drabbades. I huvudstaden Dhaka smällde ett 30-tal bomber mer eller mindre samtidigt. Två människor omkom i den landsomspännande attacken och ett hundratal människor skadades.

Bomberna var placerade vid regeringsbyggnader, domstolar och pressklubbar. Flygblad på arabiska och engelska hittades intill vissa av bombplatserna. Avsändare var Jaamyat-ul-Mujahideen Bangladesh (JMB) vars mål är att införa islamsk lag i Bangladesh. Själva bomberna innehöll träsplan och var inte menade att döda. Attacken var, enligt flygbladen, "en tredje varning".

Den tredje oktober kom nästa synkroniserade bombattack. Denna gång hade bomberna placerats inne i domstolsbyggnader på tre ställen i landet. Två människor dog, många skadades. Denna gång var bomberna starkare och bevisligen ämnade att döda. Samma typ av flygblad som i augusti hittades intill domstolarna.

Grogrund för extremism

Bangladeshier är vana vid politiskt våld men muskeluppvisningen den 17 augusti kvalade in i en ny division. Synkroniseringen och omfattningen av attacken överrumplade. Det borde den inte ha gjort. Enligt många experter, däribland **Jane Novak** som är amerikansk politisk analytiker och kolumnist, har Jihads soldater kunnat träna och rekrytera en längre tid i Bangladesh med regeringens goda minne.

De har spridit sin ideologi bland landets fattiga och för ändamålet har "the Revival of Islamic Heritage Society" ("Förbundet för återupplivandet av det islamska kulturarvet") byggt 700 moskéer i hela landet. Förbundet har också verkat i andra länder som Afghanistan och Pakistan. Där är förbundets fonder numera frysta – men inte i Bangladesh. Extremismen har ostört kunnat växa och frodas i hela landet.

Sedan valet i oktober 2001 ingår regeringspartiet BNP (the Bangladesh National Party) i en allians med två radikala muslimska partier, Jamaat-e-Islami och the

Islamic Oikya Jote. I årtal har dock regeringen förnekat att radikala islamistiska strömningar ska ha ökat i landet, eller ens förekommit. Anklagelserna har avfärdats som "falsk propaganda".

Det välorganiserade attentatet den 17 augusti blev därför pinsamt för regeringen som nu måste kavla upp ärmarna. På gatorna rullar de fruktade RAB-miliserna som ska röka ut terroristerna ur sina gömmor. Regeringsstödda flygblad och affischer efterlyser de misstänkta hjärnorna bakom dådet, **Abdur Rahman** och **Bangla Bhai**. Tidningar rapporterar dagligen om arresterade attentatsmän.

Nya avslöjanden varje dag

Efter den första attacken i augusti återgick gatulivet snabbt till det normala. Men på politisk nivå gick konspirationsteorierna i spinn. Det dröjde tre dagar innan dådet kommenterades av premiärminister **Khaleda Zia** som var på statsbesök i Kina när bomberna smällde.

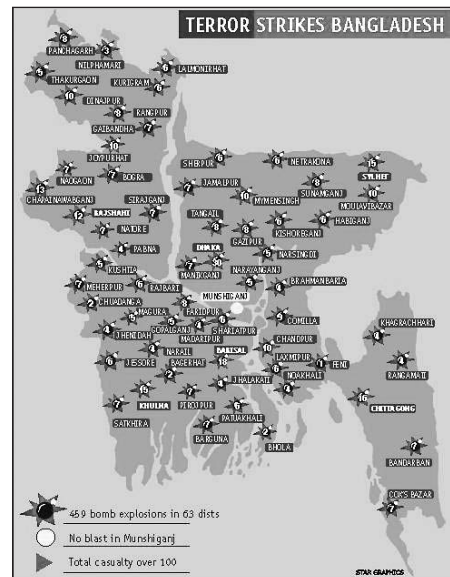
Oppositionen anklagade regeringen för inblandning och för årtal av slaphänthent gentemot fundamentalistiska islamister. Regeringen å sin sida slog tillbaka, om än i ganska motsägelsefulla ordalag. Det dröjde veckor innan premiärminister Zia skärpte tonen.

Tidningarna har i månader rapporterat om en intensiv jakt på misstänkta. Dag efter dag, vecka efter vecka publicerar förstasidorna bilder på nya, funna "bombgömmor" och arresterade militanta fundamentalister.

Den engelskspråkiga dagstidningen Daily Star har avslöjat ett antal vapenfabriker, namngett ett 30-tal aktiva terrororganisationer liknande JMB och gjort smygreportage från vissa madrasas, böneskolor, som nattetid förvandlas till träningsläger för militanta extremister.

Under hösten har terrorexperter spekulerat i huruvida Bangladesh och dess sårbara demokrati står inför en "tipping-point". Debattsidorna diskuterar islam, USA:s skuld till den växande fundamentalismen och vilka krafter som skapas i fattigdomens och korruptionens kölvatten.

I internationella kretsar har man hittills

kritiserat Bangladesh främst för att åsidosätta mänskliga rättigheter. Men på FN-mötet i New York i september var fokuset ett annat. Demokrater och republikaner var eniga om att det politiska våldet i Bangladesh omedelbart och kraftfullt måste stävjas. 16 amerikanska senatorer och representanter krävde att ett förhinderande av "katastrofal terrorism" i Bangladesh skulle upp på agendan.

Via ett brev vädjade de till utrikesminister **Condoleezza Rice** att få president **Bush** att resa frågan om politiskt våld och spirande terrorism i Bangladesh. Premiärminister Zia slapp dock konfronteras med alltför närgångna frågor, men fördömde terrorism och antidemokratiska krafter i talarstolen.

Många demokrativänner

Hon utlovade också ett rättvist val nästa år, väl medveten om att de senaste årens politiska våld har gödslat regeringens dåliga rykte. Den anses inblandad i flera attentat, eller åtminstone ovillig att dra skyldiga inför rätta. Augustibomben 2004 dödade 20 oppositionella strejkande och oppositionspartiet Awami Leagues president **Sheikh Hassina** klarade sig undan med nöd och näppe.

Den förra finansministern **Shah AMS Kibria** omkom i en granatattack i januari (se SYDASIEN 2/05). Ingen har ställts inför rätta för dessa och andra politiska mord och Amnesty International har kritiserat regeringen för passivitet.

Den unika terroraktionen 17 augusti har riktat starka strålkastare mot Bangladesh, som plötsligt beskrivs som en barnkamma-

”Mänskliga hästarna” förpassas till historien

De handdragna rikshorna ska inte längre få trafikera gatorna i Kolkata, meddelade de lokala myndigheterna i somras. De som arbetar med att dra karrorna oroar sig dock för hur de ska försörja sig i framtiden.

Kolkata, eller Calcutta som staden tidigare kallades, är en stad där den feodala historien länge existerat sida vid sida med det moderna samhället. Trots att Västbengalen styrts av en kommunistisk regering i snart 30 år har de mer välbemedlade stadsborna kunnat fortsätta att låta sig transporteras genom de trånga gatorna dragna av ”mänskliga hästar”. En av orsakerna är att riksha-näringen varit en viktig källa till försörjning för många fattiga.

När delstatens chefsminister **Buddha-deb Bhattacharjee** i slutet av augusti meddelade beslutet att de handdragna karrorna ska förbjudas var han därför noggrann med att påpeka att förbudet kommer att genomföras under en tidsperiod på fem månader. Detta för att se till att de ungefär 25 000 människor som livnär sig som rikshadragare ska få en chans att hitta alternativa försörjningsmöjligheter.

Övergångsperiod

Men för 72-åriga **Ganesh Shaw** kommer meddelandet alltför sent. Han har under hela sitt liv dragit människor i sin riksha i kamp med alla de bussar, taxibilar och spårvagnar som trängs på stadens nedsmutsade gator. Ganesh Shaw ställer sig nu samma fråga som många andra av hans kollegor.

– Om de tar ifrån oss vårt levebröd utan att erbjuda alternativ – hur ska vi då överleva?

Oavsett den diskussion som förs av människorättsaktivister och andra är det viktigaste för honom att det slitsamma arbetet trots allt under en bra arbetsdag kan

inbringa motsvarande 15 kronor om dagen, vilket är tillräckligt för att överleva. De handdragna fordonen introducerades av kinesiska handelsmän under början av 1800-talet, och togs snabbt i bruk av britterna, som gjorde dåvarande Calcutta till sin huvudstad mellan 1772 och fram till 1911, då Delhi i stället blev imperiets indiska högkvarter.

I Kina förbjöd kommunisterna snabbt fordonen. Men de har överlevt som turistattraktioner på vissa platser, som i Hongkong och i Japan.

Kvar endast i Kolkata

Alla indiska städer förutom Kolkata har för länge sedan bjudit springrikshor och i stället ersatt dem med cykelrikshor och motordrivna så kallade autorikshor.

Bhattacharjee meddelade att samma utveckling även ska ske i Kolkata, men han påpekade samtidigt att ”detta inte kan ske över en natt”. Många är dock skeptiska till hur det blir med den saken.

– Vi är osäkra på hur myndigheterna ska agera och bristen på klar kommunikation oroar oss, säger **Mukhtar Ali**, vice ordförande för rikshadragarnas fackförbund ABRU.

Ali påpekar att cirka 100 000 människor är beroende av dragarnas inkomster. I många delar av staden, i synnerhet den äldre norra delen, är springrikshor det enda tillgängliga allmänna kommunikationsmedlet.

Ali menar att myndigheternas tal om att i stället införa cykelrikshor och motordrivna trehjulingar inte låter som praktiskt genomförbart. ABRU kräver därför att myndigheterna konkret beskriver vilka alternativa försörjningsmöjligheter som ska erbjudas rikshadragarna.

Sujoy Dhar/IPS

re för islamistiska terrorister. Vissa fruktar att landet snart är förlorat. Andra anser att faran är överdriven och välkomnar snarare de demokratiska uttryck som attentatet faktiskt gett upphov till; den skärpta politiska hållningen, debatten och den öppna kritiken i medierna.

Terrorism ställer saker på sin spets, var och hur den än visar sitt ansikte. Bangladesh är ett resursstarkt land fullt av möjligheter. Drömmen om ett självförsörjande, modernt och rättssäkert land lever. Men invånarna har betalat ett högt pris för sin frihet. Det finns en stark grund för

militanta tolkningar av Koranen bland landets miljontals fattiga.

Å andra sidan finns många fler miljoner demokrativänner som vill se Bangladesh utvecklas enligt de demokratiska, pluralistiska idéer varpå landets konstitution bygger. Men det inte alltför smickrande världsrekordet den 17 augusti 2005 är en väckarklocka som världen bör lyssna till. Dags att vakna.

Viveka Risberg

Frilansskribent, Dhaka, Bangladesh

Tibetanska flyktningbarn i Nepal.

Svenskt stöd till sjukhusbygge för flyktingar i Nepal

Nya tibetanska flyktingar anländer dagligen till Nepal efter mödosamma och riskfulla vandringar över Himalaya. Många är i oerhört dålig kondition när de anländer till Asiens fattigaste land. Nepaleserna har inga möjligheter att ta hand om dem. Det är i stället redan bofasta tibetaner som tar hand om sina landsmän och som faktiskt också ofta tar hand om nepaleserna.

Svensk-tibetanska skol- och kulturföreningen fick för ett par år sedan en förfrågan av tibetanska flyktingar i Nepal om att hjälpa till att bygga ett sjukhus i byn Naryapati för lokalbefolkningen. Insamlingen har nu pågått i två år och den yttre konstruktionen är klar. Nu i höst startar man med primärvård medan man ännu väntar på resurser för att färdigställa byggnaden.

Föreningen känner väl till dem som driver projektet i Nepal och har periodvis sin egen representant på plats för att se till att allting går rätt till. Sjukhuset ska framledes även arbeta med tuberkulos, hiv/aids och trafficking.

Karolinska Institutet har vidare planer på att förlägga en del vårdutbildning här från hösten 2006, och i oktober ordnar föreningen en gruppresa till invigningen.

Vill du hjälpa till? Skicka i så fall ditt bidrag till Svensk-tibetanska skol- och kulturföreningens postgiro 90 06 66 - 9, märk talongen ”Sjukhus i Nepal”. För mer information gå in på hemsidan www.tibet-school.org eller ring 08-643 49 47. E-post: tara@tibet-school.org

Tara Olavisdotter